

Föredrag om boken "Genusfrågorna"

Är genusteorierna en lösning?

Först några ord om författarna till de texter som översatts till svenska i Utskottets skriftserie n:r 7. Den mest kända av de fyra är naturligtvis **Edith Stein** som är ett av Europas skyddshelgon. Hon föddes 1891 och dog martyrdöden i Auschwitz 1942. Texterna i boken kommer från föredrag Edith Stein hållit under sin tid som lärare vid S:ta Magdalenas skola för flickor vid Dominikanska Institutet i Speyer i Rhendalen som då också var riksinstitut för vetenskap och pedagogik. Hennes första offentliga framträdande var i Ludwigshafen 1928 under en pedagogisk kongress. Hon var då efter sin konversion till Katolska kyrkan 1922 väl bevandrad i katolsk lära och kan betraktas som en tidig katolsk feminist. Som karmelitnunna i Karmel i Köln skrev hon bland annat ett stort verk om S:t Johannes av Korset, *Kreuzwissenschaft*.

Sibylle von Streng föddes i Belgien och studerade filosofi vid Universitetet Louvain-la-Neuve. Som assistent vid Universitetet i Geneve studerade hon tidiga fenomenologer som Edith Stein och Dietrich von Hildebrand bland andra. Hon är gift och bor med sin familj i Schweiz.

Syster Prudence Allen är ordenssyster och har undervisat vid S:t Johannes Maria Vianney teologiska seminariet i Denver, Colorado, USA. Hon utnämndes hösten 2014 till medlem av Internationella Teologkommissionen av påven Franciskus. Hon är professor emeritus och hennes första större verk har titeln *The Concept of Woman: The Aristotelian Revolution 750 BC- AD 1250*.

Beatriz Vollmer de Marcellus föddes i Caracas, Venezuela, är gift och bor nu med sin familj i New York. Hon studerade filosofi vid Gregorianum i Rom och har varit rektor för den filosofiska fakulteten vid Caracas ärkestifts prästseminarium. Hon har bland annat publicerat boken *Ontological Differentiation – A Critique Of The Philosophical Literature Between 1965 And 1995*.

Jag läste för några år sedan i vår lokaltidning i Jönköping en debattartikel som hette "Kvinnovåld – stärk jämställdheten" (Jönköpings Posten 25.11, 2011). Jag instämde gärna i ett eget svar i samma tidning att något genomgripande behöver göras för att oprovocerat våld mellan människor i allmänhet och mot kvinnor i synnerhet ska kunna motverkas på alla plan. Ingen kan acceptera att vardagen blir otrygg för så många, först i de akuta händelserna av våld och förnedring och sedan i dess allvarliga konsekvenser för drabbade personers framtid. Men det gemensamma för debattörerna i tidningen var att de på något sätt ville hävda att roten till dessa problem låg i *historiskt nedärvda könsroller som sociala stereotyper*.

Frågan är om resonemanget kring "stereotypa könsroller" håller. Vad menar man egentligen utöver påståendet att jämställdhet mellan manligt och kvinnligt är lösningen på problemet? Jag har trott mig finna svaret på den frågan i ett ganska utbrett genustänkande i media men började undersöka vad andra eventuellt kunde ha sagt i samma fråga. Det blev till slut en bok med översättningar av vad några andra sagt just i frågan om genus: "Genusfrågorna-levnadsvalen-familjen-ordenslivet" som kom ut i början av det här året. Jag ska här bara försöka lyfta fram en del aspekter av vad några av författarna i boken säger som kan ge oss en annan grund att stå på.

Tidens genusteoretiker hävdar att könen visserligen finns anatomiskt men att könsrollerna är sociala konstruktioner och inte medfödda. Med den övertygelsen sätter man en förhoppning till att ett brett upplagt folkbildningsprogram för flexibla genusroller skulle minska konfliktskapande och våldsrelaterade problem. På högre politisk nivå (Skolverket) har därför sagts att *"skolans mål skall vara jämställdhet och att genus visar vägen att nå målet"* (jfr SOU 1998:6). De debattörer jag alltså läste för några år sedan underströk hur viktigt det var att utgå från en teoretisk princip genom att hävda att man *"tillskriver individerna egenskaper som de egentligen inte har"* och att *"man måste påbörja ett jämställdhetsarbete i tidiga åldrar"* (med andra ord redan i förskolan).

Om nu målet skulle vara att förbättra livet i samhället genom den större jämlikheten mellan man och kvinna måste man anta att det är skillnaderna mellan man och kvinna som ska spela en mindre roll och att personerna ska kunna röra sig fritt i de sociala rum som tidigare mer eller mindre reserverats det manliga och det kvinnliga. Båda könen skulle alltså kunna gå in i varandras roller och fungera *"könsneutralt"*.

Frågan är var man till slut skulle hamna med sådana flexibla roller? Experimenterande kan i det här fallet vara farligt eftersom det kan vara svårt eller omöjligt att knyta tillbaka till *ett mer kompletterande men jämställt socialt och mentalt livsmönster*. Driver man på utvecklingen finns överblicken hos de aktiva drivkrafterna men de som blir föremål för förändringarna inser aldrig varifrån man startat och vart man syftat med en ny genusteoretisk agenda. Det kan bara bli historikernas sak att beskriva i efterhand.

För katoliker som håller sig något så när informerade är det uppenbart att de här frågorna är högaktuella, utmanande och svårlösta. *"Jag undrar"*, sa påven Franciskus i en onsdagsaudiens för något år sedan, *"om den så kallade genusteorin inte samtidigt är ett uttryck för frustration och resignation som söker eliminera sexuell olikhet därför att den inte längre vet hur den ska hantera sig själv. –*

Ja, vi riskerar att ta ett steg bakåt. Att utplåna den sexuella olikheten skapar i själva verket ett problem och inte en lösning”.

En polsk ärkebiskop, Marek Jędraszewski, har gjort ett mer långtgående uttalande under ett ungdomsmöte för kateketer och bland annat sagt att han tydligt tar avstånd från alla försök att ”utjämna de enastående och storslagna skillnaderna mellan man och kvinna som Gud tänkt ut på ett så underbart sätt”.

Man kan alltså egentligen undra om inte en del av det större problemet är att just de uppenbara och givna aspekterna av människans könskonstruktion har marginaliserats till förmån för sexuell jämställdhet, och i dess förlängning sexuell hälsa och kvinnans ”rätt” att bestämma över sin kropp (fostret inkluderat). Hos oss i Sverige var sexualundervisning i skolan en gång kontroversiell och utmanande. Alla vet i dag vilken självklar plats den har i grundskola och gymnasium. Dessa faktorer sammantagna innebär att sexualiteten centraliseras och att moderskap och faderskap, i synnerhet moderskapet, marginaliseras i undervisningen, med stöd av de mer framstående genusteoretikerna som egentligen vill göra den mänskliga fortplantningen och den demografiska balansen till en politisk fråga och är beredda att kräva stora anslag för att med medicinsk och teknisk hjälp försöka åstadkomma vad det gamla samhället, med sina inbyggda brister, ändå förmådde åstadkomma.

Moderskapet blir, i det mer tendensiösa genusperspektivet, en social och mänsklig funktion som ska planeras men som inte har någon större egen existens – eller personlighetsfrämjande egenvärde. Genusteoretikerna vill därför inte att de unga flickorna ska se bilder på mödrar eller bilder på kvinnor i rollen som gifta och mödrar. De skall inte heller höra berättelser om kvinnor som ”bärare av livet”, därför att det strider mot skolningen till genusjämställdhet. Frågan är om inte denna marginalisering av

just kvinnans modersroll reducerar hennes självbild och det andra könets naturliga respekt för just kvinnan. Det naturliga skyddet mot övergrepp tycks snarare krackelera och öppna för förakt för flickorna och livets värdighet, för sexism och risktagande ansvarslöshet. Ett av tecknen på en sådan cynisk värdering är de så kallade flickaborterna, som visserligen är förbjudna, men som genomförts på föräldrars önskan efter den första könsbestämningen genom fosterdiagnostik.

Enligt min mening är det snarare i den här utvecklingen vi har roten till den av ingen önskad tilltagande våldsspiral och förnedring av könen, även inom mer eller mindre fasta relationer. Det är uppenbart redan nu att det moderskap och faderskap som majoriteten egentligen ser fram emot som livsuppfyllande ändå blir en sen företeelse i livet med en genomsnittsålder för förstföderskor som ligger kring 29 år, alltså så sent att förlossningar blir svårare och risken för infertilitet ökar statistiskt. Det man då, i nödfall, sätter sin förhoppning till är den avancerade teknologiska möjligheten med artificiell insemination och de påföljande etiska problem som man ser sig tvungna att bortse från. Kraven på samhällets tekniska kompetens på området ökar och frustrationerna vid misslyckanden gör moderskap – och faderskap till ”problem” – inte ”lösningar”, som påven Franciskus framhöll. Man tvingas i det perspektivet ge Beatriz Vollmer de Marcellus rätt när hon sammanfattar i ”Nya definitioner av genus” i boken *Genusfrågorna*, jag nämnde.

Hon säger följande (sid 48): ”Senare tiders strukturalister med lutning åt det marxistiska hållet som Derrida, Lacan och Foucault är bakgrundsfilosofier för dagens genusfeminister. De gjorde Derridas definition av ”dekonstruktionsfilosofin” till sin egen och inledde en rörelse för att ”dekonstruera genus” i ett försök att omintetgöra det de kallar patriarkatet, de sociala rollerna, religionen, traditionen, utbildningen och politiken, och så vidare. Genusdekonstruktionen

och det genusfria samhället hör nu till den feministiska agendans huvudsakliga målsättningar”.

Analyser och forskning kring den svenska skolans situation i dagens Sverige talar sitt tydliga språk. Men den politiska eliten och socialreformisterna har lika tydliga problem med konfrontationen med skolresultaten som med kopplingen till den ”bakgrundsfilosofi” som alldeles för ostört har fått ”dekonstruera” samhället genom att förändra förutsättningarna för man, kvinna och fungerande familjeliv.

Gud skapade människan som man och kvinna. En människa är antingen en man eller en kvinna. De kompletterar varandra genom sexuell olikhet och bildar en tvåfaldig enhet. Det betyder, säger Beatriz Vollmer de Marcellus (sid 62), ”att mannen och kvinnan inte kan definieras separat. De står i en gemensam relation med varandra och deras relation är så invecklad och dynamisk att de tycks bilda en asymmetrisk struktur”(62).

Det finns alltså mer att säga om människan som skapad varelse men som den dekonstruerande feminismen inte uppfattar, eftersom den så uppenbart är sociologisk och psykologisk till sin karaktär. Själens existens kan bara vara känd genom Guds uppenbarande och människans tro med stöd av förnuftet. Själen ligger alltså helt utanför denna feminisms resonemang om genus' karaktär.

Både Beatriz Vollmer de Marcellus och Edith Stein har emellertid viktiga saker att säga om människans själ som är av betydelse för begreppet genus: ”Det är alltså den mänskliga personens sammansättning som kropp och själ som den metafysiska skillnaden mellan mannen och kvinnan uppenbaras. Kroppen är då ett villkor för förståelsen men ingriper inte direkt med själen, trots att den behöver de perceptiva krafternas samverkan. Om själen faktiskt

är kroppens *form*, borde differentieringen i kön redan existera i dess form – men med dess högre grad av fullkomning – och inte bara i det materiella. Aquino kan då verka påstå att det bara är en tillfällig orsak ("*causa ocasional*"), därför att varje själ är skapad individuellt av Gud, så att den kan informera en viss kropp, fastän materien är individuationsprocessens princip och innehåller sexuell individuation", säger Beatriz Vollmer de Marcellus.

Det innebär att själen inte bara är en enda personlig kropps form, alltså en skapelse unik från sin tillkomst, utan också att den är koordinerad till ett av två kön, det kvinnliga och det manliga. Vollmer de Marcellus drar alltså slutsatsen "att det går att säga att den könsbestämda kroppen och den genusbestämda själen bildar den kroppsliga personens enhet" (sid 62).

Om den "feministiska agendan" alltså "dekonstruerar genus" (sid 48) kommer den att dekonstruera personen. Här ligger den fara som både påven Franciskus och ärkebiskopen av Lodz, Marek Jędraszewski, antyder i sina här citerade uttalanden, det vill säga ett allvarligt hot mot hela den mänskliga civilisationen: "den stora faran i den teoretiska distinktionen mellan materia och form, kropp och själ, kön och genus, är den naturliga tendensen att skilja på dem och inte sammanbinda dem igen, så att ett dualistiskt gap uppstår och reducerar den mänskliga integriteten till en av dessa två delar" (Vollmer de Marcellus, sid 62).

Föreningen mellan en man och en kvinna, "i ett kött", måste därför för samlevnadens skull, och för fortplantningens skull, vara *komplementär* genom sina likheter och sina olikheter. Varje försök att utjämna dessa inneboende skillnader genom ideologi innebär alltså i sina konsekvenser en civilisatorisk dekonstruktion,

vilket till och med kan vara denna feminisms målsättning för att upphäva "patriarkatets" dominans.

Edith Stein, konvertit från judendomen till katolsk kristendom, filosof och senare kontemplativ nunna i Karmel i Köln och martyr i Auschwitz 1942, betonar att den mänskliga själen, skapad av Gud, inte är statisk. Som förtydligande av komplementaritetsprincipen är hennes utläggning högst relevant i vårt sammanhang: "Jag vill också gärna tro att förhållandet mellan själ och kropp inte ens är fullständigt detsamma hos mannen och kvinnan; i kvinnans fall är själens förening med kroppen naturligen mer intimt accentuerad. --- Kvinnans själ är närvarande och lever mer intensivt i kroppens alla delar och påverkas till det inre av det som händer i kroppen, medan kroppen hos männen har mer uttalad karaktär av verktyg, som tjänar dem i deras arbete men som kan åtföljas av en viss tendens till frigörelse. Detta sammanhänger intimt med kvinnans kallelse till moderskap. Uppgiften att införliva med sig själv en levande växande varelse som utvecklas, att innesluta den och ge den näring, har betydelse av ett ändamål i sig själv. En ny varelses mystiska formationsprocess i moderns organism representerar en sådan intim enhet av det fysiska och det andliga, att man lätt förstår att denna enhet har ett inflytande på hela kvinnans natur" (sid 13).

När nu "tidens genusteoretiker hävdar att könen visserligen finns anatomiskt men att könsrollerna är *sociala konstruktioner och inte medfödda*" (min kursivering), som jag inledde med i den här mycket ofullständiga översynen av genusfrågan, kan man bara konstatera att det en *katolsk feminism* säger ansluter sig både till naturlagen och till Guds uppenbarelse av vad den mänskliga naturen verkligen är. De fyra författarna i boken "Genusfrågorna-levnadsvalen-familjen-ordenslivet", Edith Stein, Sibylle von Streng, Prudence Allen och Beatriz Vollmer de Marcellus, bidrar alla till en

kristen antropologi att ta ställning till och göra bättre känd i en tid av uppenbar "dekonstruktion". Två av författarna är ordenspersoner och två är gifta och lever som kristen familj.

Diakon Göran Fäldt

Boken *Genusfrågorna-levnadsvalen-familjen-ordenslivet, Stein, von Streng, Allen., Vollmer de Marcellus*, ingår i serien Katolska Utskottet för Äktenskap och Familj, Skriftserie n: r 7; översättningar, Göran Fäldt (imprimatur 10 december 2015); kan rekvireras från Utskottet mot portokostnad.